

Салибекова П.Қ.

Қазақстандағы индустриялық-инновациялық жаңғыртудың шарттары мен факторлары

Мақалада Қазақстан экономикасын индустриялық жаңғыртудағы негізгі сатылары қарастырылған. Мақалада атап өтілгендей, индустрияландырудың бірінші сатысы өзінің жоғарғы өсу қарқынына қарамастан, ауыр индустрияға бағытталаып жалпы аяқтаусыз қалған. Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алғаннан бастап индустриялық даму және нарықтық жаңғырту мәселелері қарастырылған. 2003 жылдан бастау алған Қазақстандағы индустриялық жаңғырту бағдарламаларына стратегиялық мақсаттарына талдау жан-жақты жүргізілген. Қазақстандағы индустриялық жаңғырту бағдарламаларының мақсатты индикаторларына қол жеткізу деңгейіне бағалау жүргізілген. Нәтижесінде мақалада Қазақстанның технологиялық құрылымы әлі де болса жаңа индустрияландыру шарттарын қанағаттандырудан алыс екендігі және оның өте баяу өзгеріс алып отырғанын қорытындылайды.

Түйін сөздер: индустрияландыру, жаңғырту (модернизация), жаңа индустрияландыру, индустриялық-инновациялық даму, үдемелі индустриялық-инновациялық даму, инвестиция.

Salibekova P.K.

Conditions and factors of industrial-innovative modernization in Kazakhstan

The article describes the main basic stages of the industrial modernization of Kazakhstan. It is noted that the first phase of industrialization, neslort at a high rate, has been focused on the development of heavy industry and, in General, have not been completed. Examines the problems of industrial development and market modernization in the period of Nezavisimosti Kazakhstan. The analysis of the content of goals strategies and programs for industrial modernization in Kazakhstan, implemented since 2003. Assess the level of achievement of target indicators of the program of industrial modernization in Kazakhstan. The article concluded that the technological structure of Kazakhstan is still far from the requirements of new industrialization and changes slowly.

Key words: industrialization, modernization, new industrialization, industrial-innovative development, investment.

Салибекова П.Қ.

Условия и факторы индустриально-инновационной модернизации в Казахстане

В статье рассмотрены основные этапы индустриальной модернизации Казахстана. Отмечается, что первый этап индустриализации, несмотря на высокие темпы, был ориентирован на развитие тяжелой индустрии и в целом не был завершен. Рассмотрены проблемы индустриального развития и рыночной модернизации в период независимости Казахстана. Проведен анализ содержания целей стратегий и программ индустриальной модернизаций в Казахстане, реализуемых начиная с 2003 года. Дана оценка уровня достижения целевых индикаторов программ индустриальной модернизации в Казахстане. В статье сделан вывод, что технологическая структура Казахстана пока далека от требований новой индустриализации и меняется медленно.

Ключевые слова: индустриализация, модернизация, новая индустриализация, индустриально-инновационное развитие, инвестиции.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНДУСТРИЯЛЫҚ- ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖАҢҒЫРТУДЫҢ ШАРТТАРЫ МЕН ФАКТОРЛАРЫ

Кіріспе

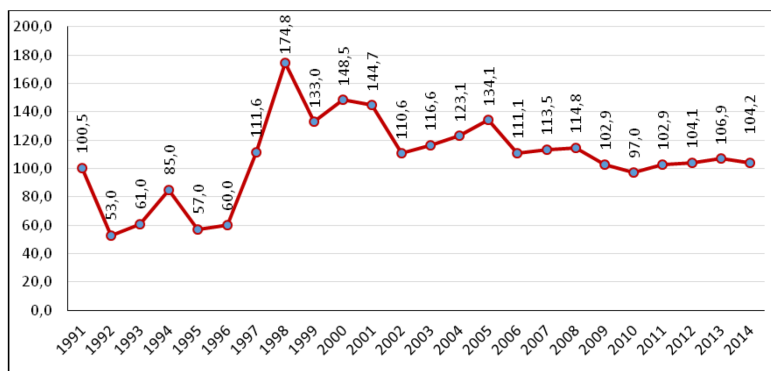
Қазақстан экономикасының тарихында жаңғыртудың дамуын екі үлкен сатыға бөліп қарастыруға болады.

Қазақстанды жаңғыртудың бірінші кезеңі Кеңес Одағы құрамындағы Қазақстан. Ол кезеңде индустриялық жаңғырту тұрғысынан ел экономикасы айтарлықтай жоғарғы қарқынмен жүргізілді (1-сурет). Қазақстанда осы сатыда ірі экономикалық әлеует құрылды. Жаңғыртудың бұл түрі ауыр өнеркәсіптегі қарқынды өсіммен, табиғи ресурстарды экстенсивті игерумен ерекшеленді. Негізгі салаларда қолданылатын технологиялардың көбісі өз көрсеткіштері бойынша, әлемдік көрсеткіштерден төмен болды, ал Қазақстанның экономикасының технологиялық деңгейіне байланысты орта кеңестік деңгей жетістіктерінен артта қалды. Экономика параметрлері орташа дамыған индустриялық-аграрлық елге тән болды. Өкінішке орай, Кеңестік индустриялық жаңғырту кезінде бастау алған Қазақстандағы индустрияландыру тәуелсіздік алғаннан кейін тоқырау кезінде аяқсыз қалды.

Тәжірибелік бөлім. Қазақстандағы индустриялық-техникалық және инновациялық даму, экономикалық жаңғырту сұрақтары көптеген ғалымдармен зерттелінеді: А. Абишев, Р. Алшанов, Ф. Альжанова, У. Баймуратов, Бопиева Ж.К., Ж. Дабильбекова, Ф. Днишев, В.Додонов, А. Қошанов, Н. Нурланова, О. Сабден, Сатубалдин С.С, З. Сальжанова, Р. Сатова, А. Сейткадиева, Б. Хусаинов және т.б.

Жоғарыда атап көрсетілген жұмыстардың отандық экономикалық ғылымға зор маңыздылығын ескере отырып, Қазақстан Республикасының нарықтық реформалау стратегиясынан экономикалық жаңғырту стратегиясына өту мемлекеттің экономикалық саясат жүргізуде жаңа объективті әдістерін қолдануына алып келеді.

Зерттеу жұмысын жүргізудегі әдістер ретінде экономикалық зерттеу тәсілдерімен, жалпы және жеке әдістер пайдаланылды: салыстырмалы және құрылымдық талдау, есептік-талдамалы, жіктемелі, аналогиялық бағалаулар.

1-сурет – Өндіруші өнеркәсіптің физикалық көлемінің индексі
Ескерту – [1] дерек көзі

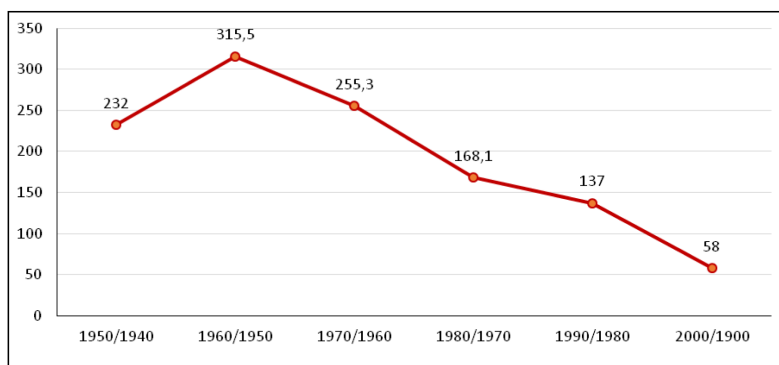
Зерттеу нәтижелері және талқылау. Тәуелсіздік алғаннан кейін, еліміз қысқа мерзім аралығында өнеркәсіпті құруда сәттілікке жетіп, Қазақстан экономикасы кемелдену сатысында дамуын тоқтатып, индустриялық траекторияның орта нүктесінде аялдады. Прогрессивті технологиялардың жеке бағыттары – ядролық, ғарыштық технологиялар, ішінара биотехнология – тек «нүктелі» түрде ғана дамыды.

Көптеген аумақтар нашар индустриялық даму сатысында өзгеріссіз қалды. Тәуелсіз даму сатысына Қазақстан, біртұтас индустриялық кешенсіз келді. Одан басқа, ел экономикасында индустриялық даму деңгейіне дейінгі элементтердің жоқтығы: дәстүрлі ауыл шаруашылығы саласындағы еңбекпен жарактандыруды қажет етпейтін, өнеркәсіп пен құрылыстағы қол мен біліктілікті онша қажет етпейтін еңбек. Мұның бәрі өткен индустриялық даму сатысының аяқталмағандығы туралы шешім қабылдауға рұқсат етеді. Ф.М. Днишевтің айтуы бойынша, Қазақстан үшін индустриялық дамудың өндірістік күштерінің толықтай дерлік

мүмкіндіктері жүзеге аспаған. Осыған байланысты олар, өндірістік күштердің индустриялық жүйесінің құрылуы көптеген уақытқа қозғалыссыз тұрған, индустриялық траекторияның орта нүктесінде «тоқтап қалған» сансыз және әртекті елдердің қатарына еніп кетеді.

Қазақстандағы 1991-1996 ж. кезең терең трансформациялық бәсеңсу деп атауға келеді. 1990 ж. басында Қазақстанда инвестицияның өсу қарқыны ең жоғарғы деңгейде тіркелген. 1994 жыл мен 1996 жылдар аралығындағы кезеңде тек инвестициялардың төмендеуі емес, олардың салалық құрылымы да өзгеріске ұшырап жатыр. Инвестициядағы айрықша бәсеңдеу машина жасау, ауыл шаруашылығы мен жеңіл өнеркәсіпте байқалды. Инвестицияның негізгі бөлігі отын, энергетика, транспорт, байланыс өнеркәсіптеріне бағытталды.

1997 жылдан бастап жандану фазасы басталып, негізгі капиталға инвестицияның өсімі байқалды. Инвестицияның айтарлықтай жоғары қарқыны 1998 жылы анықталды (2-сурет).

2-сурет – 1991-2014 жылдар аралығында негізгі капиталға салынған инвестиция көлемі, % бойынша

Индустриялық даму, индустриялық жаңғырту мәселелерін қарастырғанда, классикалық түсінуде жаңғырту – барлық өнеркәсіптің дамуы емес, өңдеуші саланың озық түрде өркендеуі екенін атап өту керек. Дамыған өңдеуші өнеркәсіптер күшті экономика мен технологиялық дамудың жетекші салдарының бірі болып табылады. Өңдеуші сала зерттеу жұмыстары, жүзеге асыру мен инновацияның маңызды көзі болып табылады. Жаһандық экономикадағы осы саланың үлесі ҒЗТКЖ-ның жеке инвестицияларында 90%-ды алады [2].

Дамыған елдердегі постиндустриялық үрдістердің күшеюімен өңдеуші өнеркәсіп мағынасы қатысты түрде азаюда, бірақ дамушы елдерде айтарлықтай белең алуда. Мысалы, әлемдік өңдеуші өнеркәсіпте БРҰҚ елдерінің үлесі 2000 жылдан бастап 2010 жылдар аралығында 21%-дан 39%-ға ұлғайды. Осы кезеңде әлем бойынша Қытай төртінші орыннан екінші (АҚШ-тан кейін) орынға көтерілді, Бразилия он екінші орыннан алтыншы орынға ауысты, Үндістан – он төртінші орыннан оныншы орынға, Ресей – жиырма бірінші орыннан он бірінші орынға, Индонезия жиырмамыншы орыннан отызыншы орынға ауысты [3].

Өңдеуші өнеркәсіптің дамуы осы мақсатта ұзақ мерзімді стратегия қалыптастыратын, көптеген елдердің өнеркәсіптік саясатының басты алғышарттарының бірі болып табылады. 2011-2014 ж. Түркияның өнеркәсіптік стратегиясы, Үлкен бразилиялық жоспар, 2012-2020 ж. арналған Қытайдағы жаңа стратегиялық салалардың даму жоспары, 2012-2022 ж. Үндістанның ұлттық өңдеуші өнеркәсіптің даму саясатын атауға болады [4].

Қазақстанның нарықтық қатынастарға өту уақытымен өңдеуші өнеркәсіптің өсу қарқыны төмендеді. Жаңғыртуды қамтамасыз ететін факторларды қарастырып өтейік. Жаңғырту факторларынан қозғалмалы күш түсінігі түсініледі, олар ауысу үдерісін мақсатқа қол жеткізуге бағыттайды: экономиканың бәсекеге қабілеттілік өсімі мен әл-ауқатты көтеру.

Жаңғырту тәжірибесі мен теориясы, жаңғыртудың негізгі факторы тиімді мемлекеттік аппарат екендігін көрсетеді. Күшті мемлекет және оның стратегиясының үлкен түрткісінің себебі «ОША елдерін сәтті жаңғырту болды». Тиімді жаңғырту үшін мемлекеттік кәсіпкерліктің ахуалын қолдану маңызды.

Осылайша, экономикалық жаңғыртудың жеті факторы анықталды:

– тиімді мемлекеттік аппарат;

- экономикалық түрлендірулерді сайма-сай талап ететін институционалды орта;
- адами капиталдың даму деңгейі;
- өндірістік инфрақұрылымның даму деңгейі;
- модернизациялық үдерістердің қаржылық қамтамасыз ету деңгейі;
- ғылыми-техникалық ахуал;
- халықаралық серіктестік ахуал.

Сонымен, біз көрсетілген факторлардың барлық жағдайда өзара шарттасатындығы мен байланыстылығын көреміз. 2000 ж. бастап индустриялық жаңғыртудың мәселелері Қазақстанның экономикалық саясатының назарында болып отыр. Бұл өсім шикізат ресурстарын интенсификациялаудың әсерінен өз қалпын сақтап қалды. Бірақ тәжірибе көрсеткендей, шикізат факторындағы өсім уақытша, тұрақсыз сипатқа ие.

2003 жылы 2015 ж. дейінгі ҚР-дың индустриялық-инновациялық даму стратегиясы қабылданды [5]. Мұнда экономикалық өсімдегі шикізат түріндегі қалдық мәселесі негізге алынды. 2007 ж. қаржы-экономикалық дағдарыс, әлемдік мұнай нарығындағы жағымсыз конъюнктура (2007, 2015 ж.) елдің даму динамикасы әсерін тигізді.

Егер «Қазақстан – 2030» стратегиясы қоғамдағы барлық тараптарды жаңғырту бойынша алғашқы құжат болса, онда 2003-2015 жылдардағы индустриялық-инновациялық даму (ИИД стратегиясы) стратегиясы Қазақстандағы индустриялық жаңғыртудың алғашқы бағдарламалық құжаты болып саналды (1-кесте).

Қазақстандағы өнеркәсіптік саясат пен өңдеуші саланың даму негізі 2015-2019 жылдарға арналған жаңа Мемлекеттік индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы. Онда Қазақстанның индустриялық дамуының 14 басым бағыты анықталған [6]. Ол қара және түсті металлургия, мұнай өңдеу мұнай химия өнеркәсібі (өнеркәсіпке химикаттарды өндіру және агрохимия), автомобильдер жасау, электр техникалық өнеркәсіп, оның ішінде ауыл шаруашылық, транспорттық, тау кен өндірісі мен мұнай өндірісіне арналған машина жасау, құрылыс материалдарының өндірісі.

Көріп отырғанымыздай, басым бағыттарға шикізат ресурстарын өңдеуге негізделген дәстүрлі салалар жатқызылған (металлургия, мұнай өндірісі, химия, құрылыс материалдары, азық-түлік өндірісі, сонымен қатар, оларды машина және құрылғылармен қамтамасыз етуге бағытталған салалар). Шамамен осы салалар тізімі 2010-2014 ж. ҰИИДМБ алғышарттары тізімінде көрініс тапты.

Шикізатты ресурстардың қолда болуы біздің экономикамыздың бәсекелік басымдықтарының бірінен және тиімділігінен, сонымен қатар тау-кен өнеркәсіптерінің басым дамуларынан бас тартуға болмайды. Бірақ бұл салалардың көбісі капитал сыйымды және оның озық түрде дамуы үлкен инвестицияларды қажет етеді.

1-кесте – Қазақстандағы индустриялық жаңғыртудың бағдарламасы мен стратегиялары, мақсаты және мазмұны

	ИИДС 2003-2015 ж.	ҮИИДМБ 2010-2014 ж.	ИИДМБ 2015-2019 ж.
Мақсаттар	Шикізатты бағыттылықтағы қалдықты шығаратын экономикалық салалардың дамуын әртараптандыру жолымен, тұрақтылыққа қол жеткізу, сервистік-технологиялық экономикаға өтудің ұзақ мерзімді жоспарын қалыптастыру	Өңдеуші өнеркәсіптің түрленуін ынталандыру мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру	Экономиканың тұрақты және тепе-теңдіктегі өсімін әртараптандыру мен бәсекеге қабілеттілікпен қамтамасыз ету арқылы жоғарылату
Қазақстандағы индустрияландырудың басымдықтары	Отын-энергетика кешені (ОЭК) және жаңғыртудың озық бағыттарын анықтау үшін қажетті негізгі салалар: Мұнай газ өнеркәсібі, мұнай мен газды өңдеу өнеркәсібі, металлургиялық өнеркәсіп, астық өңдеу өнеркәсібі. Ғылымды қажетсінетін өндірістер: биотехнологиялар (ауылшаруашылығы мәдениеті мен жануарлардың жаңа сұрыптары мен түрлері, бактерия штаммалары т.б.), жаңа материалдар мен химия технологиялары	1) дәстүрлі: мұнай газ саласы, тау-кен металлургия кешені, шикізат өндірісіндегі жоғарғы шектерге бағыт алатын атом және химия өнеркәсібі; 2) жер қойнауын пайдаланушылар мен ұлттық компаниялардың, мемлекеттің сұранысына негізделген: машина жасау; құрылыс индустриясы, фармацевтика; 3) шикізат саласымен байланысты емес, көбінесе экспортқа негізделген салалар; 4) болашақтағы 15-20 жыл көлемінде басымдық танытатын «экономика болашағы» салалары: ақпараттық және коммуникациялық технологиялар, биотехнология, баламалы энергетика, ғарыш қызметі	Салалардағы индустриялық жобалар: Қара және түсті металлургия. Мұнай өңдеу. Мұнай газ химия. Тамақтану өнімдерінің өндірісі. Агрохимия. Өнеркәсіп үшін химикаттарды өндіру. Автотранспорттық құралдар өндірісі, оның бөліктері, двигателі мен бұйымдары. Электр құрылғылары. Ауылшаруашылық техникасын өндіру. Теміржол техникасын өндіру. Тау-кен өндірісіне арналған құрылғылар мен машиналарды өндіру. Мұнай өңдеуші және мұнай барлаушы өнеркәсіптерге машина жасау. Ғарыш технологияларының саласы
Ескерту – [3] дерек көзі бойынша автормен құрастырылған			

Нысаналы индикаторлардың орындалуының нәтижесі (2-кесте) көрсетілген. Ол барлық нысаналы индикаторларға қол жеткізілмегендігін көрсетеді.

2-кесте – 2003-2015 ж. Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық даму стратегиясының нысаналы индикаторлары

Нысаналы индикатор	2015-2002 жылға дейін
Экономиканың өсу қарқыны	жылына 8,8-9,2% кем емес
ЖІӨ көлемі	3,5-3,8 рет
ЖІӨ құрылымындағы өндіріс тауарларының салыстырмалы салмағы, %	46,5%-дан 50-52% дейін

Еңбек өнімділігінің өсуі	3 реттен кем емес
ЖІӨ энергия сыйымдылықтың төмендеуі	екі есе
ЖІӨ құрылымындағы өндіріс тауарларының салыстырмалы салмағы	ЖІӨ 46,5%-дан 50-52% дейін
ЖІӨ құрылымындағы ғылыми және ғылыми-инновациялық қызметтің салыстырмалы салмағы	2000 жылы 0,9%- 2015 жылы 1,5-1,7% дейін
ЖІӨ құрылымындағы өңдеуші өнеркәсіп үлесінің төмендеуін баяулату	2000 жылы 13,3%-дан 2015 жылға 12-12,6% дейін
ЖІӨ тау-кен қазушы өндірістің үлесі, %	46-47% шамасында
Ғылыми сыйымды және жоғары технологиялы өндірістердің үлесі жоғарылайды	2000 жылғы ЖІӨ 0,1%-дан 2015 жылға 1-1,4% дейін
Металлургия және металдарды өңдеу үлесі өңдеуші өнеркәсіптің жалпы қосылған құн мөлшерінен төмендейді, %	40,1%-дан 27-28% дейін
Ауыл шаруашылығы өнімдерін жасап шығарушылар үлесі жоғарылайды, %	38,1%-дан 45-46% дейін
Өңдеуші өнеркәсіпті ғылыми сыйымды және жоғары технологиялы өнімдер құрайтын болады	9-11% қарсы 200 ж 0,6%
Ескерту – [7] дерек көзі	

3-кесте – 2010-2014 ж. ҮИИДМБ нысаналы индикаторлары

Нысаналы индикатор	Мәні	2008 ж.	2014 ж.	2014/2008 ж.	Нәтиже
2014 жылғы нақты мәнде ЖІӨ жоғарылауы	2008 жылға қарағанда нақты мәнде кемінде 38,4%-ға	100	135	35	Жеткізілмеген
	номиналды мәнде – 26 трлн. тенгеге дейін ұлғайту	16,1	39	22,9	Жеткізілмеген
2015 жылға қарай шикізаттық емес сектордың ЖҚҚ өсімі нақты мәнде	2008 жылғы деңгейге қарағанда кемінде 39,5 %-ды құрайды	100	136,8	36,8	Жеткізілмеген
2015 жылға қарай өңдеуші өнеркәсіптің өсімі нақты мәнде	2008 жылғы деңгейге қарағанда кемінде 43,6 %-ды құрайды	100	127,8	27,8	Жеткізілмеген
Шикізаттық емес (өңделген) экспорт көлемі	2008 жылдың деңгейіне қарағанда 30% кем емес	20066,10	18499,30	7,80	Жеткізілмеген
Өңдеуші өнеркәсіпте еңбек өнімділігін нақты мәнде	2008 жылғы деңгейге қарағанда кемінде 1,5 есеге ұлғаяды (2008 жылдың салыстырмалы бағалармен)	4 485,9	7 899,0	1,76	Жеткізілген
Мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың сатып алуда жергілікті қамту үлесі	тауарлар 43% дейін, жұмыстар мен қызметтерді 90%-ға дейін	51,8	45,8	58,4	Жеткізілмеген
Мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың, ұлттық басқарушы холдингінің, ұлттық холдингтер мен компаниялардың, жүйе құраушы кәсіпорындардың жер қойнауын пайдаланушы компаниялардың тауарларды және жұмыстар мен қызметтерді сатып алудағы қазақстандық қамту үлесі	тауарлар 49% дейін, жұмыстар мен қызметтерді 78%-ға дейін	64	70,1	95,3	Жеткізілген

Жер қойнауын пайдаланушылардың үлесі	тауарлар 16% дейін, жұмыстар мен қызметтер 72, 5%-ға дейін ұлғаяды	13,4	28,6	113,4	Жеткізілген
Жер қойнауын пайдаланушылардың үлесі (мұнай-газ секторы)	тауарлар 16% дейін, жұмыстар мен қызметтер 72, 5%-ға дейін ұлғаяды	48,4	68,4	41,3	жеткізілмеген
Жүйе құраушы компаниялардың жүйе құраушы үлесі	тауарлар 15% дейін, жұмыстар мен қызметтер 68%-ға дейін ұлғаяды	87,6	87,5	99,8	Жеткізілген
Елдегі кәсіпорындардың инновациялық белсенділігі	2015 жылға дейін 10% деңгейіне арттыру	4	8,1	1,9	Жеткізілмеген
ЖІӨ қуат сыйымдылығын төмендету	2008 жылдың деңгейінен кемінде 10%	1,77	1,44	22,9	Жеткізілген
Ескерту – [7] дерек көзі бойынша автормен құрастырылған					

Сонымен, ҮИИДМБ-ның 2010-2014 ж. арналған жобаларын жүзеге асыру үшін бірнеше ондаған миллиард доллар көлеміндегі инвестициялар (70-80 млрд. долл.) бағытталды. Алайда өңдеуші өнеркәсіптің салыстырмалы салмағы экономикада өзгеріссіз қалады. 2003 жылдан бастап ұлттық экономиканы диверсификация-

мен қамтамасыз етудің алғашқы мүмкіндігі және 2015 жылға дейінгі шикізатпен маманданудың аясындағы индустриялық-инновациялық дамудың Стратегиясы қолға алынды, сол кезеңнен бері оның үлесі ұлғаймады. 2003 жылы өңдеуші сектордың үлесі 12%-ды, 2009 ж. – 11%, ал 2013 ж. – 11% құрады.

4-кесте – ИИДМБ 2015-2019 жж. нысаналы индикаторлары

Нысаналы индикатор	2012 жыл деңгейімен 2019 жыл
Өңдеуші өнеркәсіптегі өндірістік өнімдер көлемінің өсімі	Нақты мәнде 43%
Өңдеуші өнеркәсіптегі жалпы қосылған құн өсуі	Нақты мәнде 1,4 еседен кем емес
Өңдеуші өнеркәсіптегі еңбек өнімділігінің өсуі	Нақты мәнде 1,4 рет
Шикізаттық емес экспорттағы көлемнің өсуі	1,1 реттен кем емес
Өңдеуші өнеркәсіптегі қуат сыйымдылығын төмендету	15 % кем емес
Өңдеуші өнеркәсіптегі жұмысбастылық өсуі	29,2 мың адамға
Ескерту – [8] дерек көзі	

Жалпы жүзеге асқан жобалардың көлемі бойынша жорамал жасасақ, онда назарда елдегі дәстүрлі салалар жиыны қалады, ол диверсификацияның мұнай газ және тау-кен металлургия кешендерінен алыстай қоймағандығын аңғартады. ҮИИДМБ-ны жүзеге асырудың негізгі механизмі Қазақстанды жаңғыртудың Қартасы болып табылады.

2010 жылы бастапқыда оған 152 жоба енгізілді. Қартаны жүзеге асырудың алғашқы жылында-ақ, сарапшылармен оның құрылымы және жаңа индустрияландырудың міндеттері мен ин-

новациялық белсенділіктің өсімі арасында сәйкессіздік анықталды. Индустрияландыру Қартасымен жүзеге асатын көптеген жобалар, Қазақстан индустриясының жаңа түрін қалыптастырумен байланысы аз болды. Оның ұлғайту кезінде де маңызды өзгерістер орын алмады. Жобалар құрамында негізінен, қажеттілігі төмен болып келетін капитал сыйымды жобалар көп кездеседі. Индустрияландыру Қартасын жүзеге асыру үшін ресурстардың үлкен көлемі қажет, бірақ индустрияландыру қозғалысын бақылайтын нақты

қажетті құрал жоқ. Сонымен, 2012 жылға қарай индустрияландыру бағдарламасында 8,3 трлн. теңге көлеміндегі 469 инвестициялық жоба, оның ішінен тау-кен металлургиялық кешен бойынша 1,5 трлн. теңге соммасындағы 61 жоба қатысты. Демек, таңдалған басымдылықтарға қарағанда, дәстүрлі индустрияландыру үлгісі бойынша қалдық анықталмады. Индустрия мен жаңа технологиялар Министрлігінің жариялаған, индустрияландыру Қартасының мәліметтері ағымдық шолу сипатына ие және салыстыруда дәрмені аз [9,10]. 2014 жыл жеделдетілген индустрияландырудың алғашқы бес жылдығының қорытындылаушы жылы болды, алайда индустрияландыру Қартасын жүзеге асыруда жүйелендірілген көрсеткіштер жылдар бойынша пайда болмады.

Қорытынды

Көріп отырғанымыздай, алынған басымдықтар бойынша Қазақстанда қазіргі уақытта

индустрияландырудың әлі де болса дәстүрлі үлгісі басым алып келеді. Индустрияландыру картасы және өндірістік күштерді рационалды орналастыру сызбасын құрастыруда негізгі капиталдың артық қорлануын алдын алу үшін өндірістік күштердің пайдалану деңгейін назарға алған жөн. Статистика Комитетінің мәліметі бойынша елімізде көптеген өнеркәсіп салаларында өндірістік күштерді пайдалану деңгейі өте төмен – 17%-дан 60%-ға дейін. Ал критикалық төменгі деңгейде өңдеуші өнеркәсіп саласы болып табылады. Сонымен қатар, өндірістік күштерді төмен пайдалану деңгейі мұнай-газ салаларында байқалады – 69,5%.

Қорыта айтқанда, жүргізілген талдау өңдеуші өнеркәсіптің қызметін жоғарылату барысында жүргізілген іс-шараларға қарамастан, Қазақстанның технологиялық бағыты жаңа индустрияландыру шарттарына толық жауап бере алмайтындығын көрсетеді.

Әдебиеттер

- 1 Промышленность, сельское хозяйство и строительство Казахстана 1920-2000. Статистический сборник. – Алматы, 2001. – 112 с.
- 2 Кондратьев В.Б. Глобальная обрабатывающая промышленность [Электронный ресурс] // Перспективы. Фонд исторической перспективы. – 2013.
- 3 2015 жылға ҚР индустриялық-инновациялық даму стратегиясы
- 4 Кондратьев В.Б. Свежее дыхание промышленной политики /URL: http://www.perspektivy.info/rus/ekob/svezheje_dyhanije_promyshlennoj_politiki_2014-05-22.htm (дата обращения 10.10.2016)
- 5 2015 жылға ҚР индустриялық-инновациялық даму стратегиясы
- 6 «Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы және «Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентімен № 874 бойынша 2014 жылы 1 тамызда бекітілді,
- 7 Қазақстан Республикасының Индустриялық-инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясы туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 ж. 17 мамырдағы № 1096 Жарлығы, № 23-24, 217 бет.
- 8 Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2015.
- 9 Сводная карта индустриализации. URL: <http://ip.economy.kz/ru/OverallMap.aspx?menu=OverallMap> (дата обращения 21.09.2013)
- 10 Министерство индустрии и новых технологий Республики Казахстан //URL: www.mint.gov.kz/index.php?id=111 (дата обращения 21.09.2016)

References

- 1 Industry, agriculture and construction in Kazakhstan 1920-2000. The statistical compilation. – Алматы, 2001. – 112s
- 2 Kondrat'ev V. B. global manufacturing industry [Electronic resource] // Prospects. The Fund of historical prospect. – 2013.
- 3 2015 жылға R industrial-innovately the lady strategiasy
- 4 Kondratev V. B. Fresh breath of industrial policy /URL: http://www.perspektivy.info/rus/ekob/svezheje_dyhanije_promyshlennoj_politiki_2014-05-22.htm (accessed 10.10.2013)
- 5 2015zhylga KR industriyalyk-innovatsiyalyk damu strategiyasy
«Kazakhstan Respublikasynyn industriyalyk-innovatsiyalyk damyту 2015 – 2019 zhylyfarga arналган мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы және “Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы” Kazakhstan Respublikasy Presidentimen No. 874 boiynsha 2014 in 1 тамызда бекітілді
- 6 Kazakhstan Respublikasynyn Industriyalyk-innovately damuni 2003-2015 zhyldarga arналган strategiasy Turala Kazakstan respublikasy President 2003 well. 17 mamurdi No. 1096 Earley, N 23-24, 217bet.
- 7 Kazakhstan Respublikasy industriyalyk-innovately damyту 2015-2019 zhyldarga arналган бағдарламасы Astana, 2014zhyly
- 8 Summary map of industrialization. URL: <http://ip.economy.kz/ru/OverallMap.aspx?menu=OverallMap> (accessed 21.09.2016)
- 9 The Ministry of industry and new technologies of the Republic of Kazakhstan //URL: www.mint.gov.kz/index.php?id=111 (accessed 21.09.2016)